

LIEKOVÁ POLITIKA A HTA NA SLOVENSKU V KONTEXTE SYSTÉMOVEJ REFORMY ZDRAVOTNÍCTVA

Stanovisko Healthy Future of Slovakia, expertnej skupiny o.z. Fórum budúcnosti Slovenska (Future Slovakia Forum) pre zdravotníctvo, september 2025

Zdravotníctvo na rúzcestí

Toto stanovisko k liekovej politike a HTA je súčastou širšej iniciatívy Future Slovakia Forum (FSF), ktorá pripravuje komplexnú reformu slovenského zdravotníctva. Lieková politika nie je izolovaný problém – priamo ovplyvňuje výsledky liečby, dostupnosť a finančnú udržateľnosť.

Expertná skupina FSF (Babela, Polák, Dvorový, Petřík, Smatana, Mišík a ďalší) využíva o.i. aj analytický rámec Healthcare Financial Sustainability Index (HFSI)¹ – index pre krajiny strednej a východnej Európy, hodnotiaci štyri piliere:

1. aktuálne fiškálne zaťaženie
2. demografický tlak na systém
3. kapacitu a infraštruktúru
4. ekonomická životaschopnosť

Slovensko patrí podľa HFSI medzi zaostávajúcich a pri zachovaní trendov hrozí trvalé zväčšovanie rozdielu voči lídrom regiónu.

1. Stabilita a predvídateľnosť ako základ

Pre oblasť liekovej politiky sú kľúčové stabilita a predvídateľnosť. Tieto sa na krátke obdobie podarilo dosiahnuť v auguste 2022, najmä vďaka schváleniu reformy liekovej politiky. Od augusta 2024 zároveň nadobudli účinnosť nové postupy pre hodnotenie zdravotníckych technológií, vypracované Ministerstvom zdravotníctva SR a HTA agentúrou NIHO.

Samotné zmeny však nestačia, ak nezlepšia čas k pacientovi a hodnotu za peniaze.

2. Nové HTA postupy – technokratické sprísnenie

Po uplynutí len jedného roka sa navrhujú opäť nové HTA postupy, ktoré technokraticky sprísňujú kritériá pre vstup nových liekov a indikácií na slovenský trh. Tým sa vytvára ďalšia bariéra v legislatívnom reťazci, ktorá komplikuje dostupnosť inovácií v liečbe – a to bez jasnej väzby na lepšie zdravotné výsledky či rozpočtovú stabilitu.

Konkrétne problematické body:

1. Povinný list price v base-case (§3.2): Ignorovanie dohodnutých zliav umelo zvyšuje ICER. Príklad: generikum s 50 % zľavou sa v modeli javí ako plná cena – nefér porovnanie voči inováciám.
2. PSA nepovinná pri vysokej neistote (§3.4.2): Pri ATMP/orphan je neistota najvyššia; práve tu má byť probabilistická analýza povinná.
3. Chýbajú procesné lehoty (SLA) a "stop-the-clock": Bez časových rámcov nemožno očakávať skrátenie cesty k úhrade.

¹ Babela R, Kocis M: Healthcare Financial Sustainability Index 2025. Project HealthCare, 2025. Available online: <https://www.projecthealthcare.sk>

Dôsledok: Zhoršená predvídateľnosť a dlhšia doba prístupu k nákladovo efektívnym terapiám → vyššie dlhodobé náklady (komplikácie, hospitalizácie, invalidizácia).

3. Reforma 2022 – čo priniesla

Zákon platný od augusta 2022 nevyžaduje zásadné úpravy. Reforma umožnila prístup k chýbajúcim terapeutickým alternatívam, ktoré už dlhodobo predstavujú štandardnú liečbu v okolitých krajinách. Zverejnené výdavky na lieky zároveň jasne ukázali, že ide o najefektívnejšie riadenú položku v rámci celkových nákladov na zdravotníctvo, s klesajúcim podielom na rozpočte.

To poukazuje na to, že problémom nie je legislatíva, ale schopnosť jej skutočného dodržiavania a implementácie liekovej politiky do praxe. A nielen pri nových liekoch.

Zlyhanie vidíme skôr v implementácii a vymáhaní pravidiel (napriec liekovou politikou, nielen pri nových liekoch).

4. Absencia vízie a profesionalizmu

Kľúčovým problémom súčasnej liekovej politiky je chýbajúca dlhodobá vízia a neprofesionálny prístup zo strany MZ SR a NIHO. Primárnou stratégiou sa javí byť oddiaľovanie vstupu nových molekúl a obmedzovanie dostupnosti liečby – bez jasného odôvodnenia.

Prevažuje odkladanie a reštrikcia bez jasnej cost-benefit analýzy. To je v rozpore s cieľom zdravšieho starnutia – jadrom fiškálnej udržateľnosti:

- viac komplikácií a hospitalizácií
- vyššie dlhodobé náklady na chronické stavy
- nižšia produktivita
- riziko reexportov a nedostupnosti

5. Slovensko zaostáva v dostupnosti liečby – fakty

Slovensko významne zaostáva za zvyškom EÚ a je zároveň extrémnym outlierom aj v rámci regiónu CEE. Kým priemerný čas dostupnosti v krajinách strednej a východnej Európy je približne 356 dní (CEE priemer, EFPIA WAIT 2024), slovenský priemer je až 797 dní – najhorší spolu s Poľskom. To znamená, že Slovensko samo výrazne ťahá regionálny priemer nadol. Dostupných je len 27 % nových liekov registrovaných EMA (vs. 46 % v EÚ, 40–50 % CEE, a 70–80 % vo vyspelých štátoch EÚ4/UK).

Aj keď sa liečba na Slovensku napokon zaraďuje, pacienti v Bratislave sa k nej dostanú rýchlejšie než v periférnych regiónoch. Tento jav prehlbuje nedôveru pacientov a nerovnosť prístupu k inováciám – ide o výzvu, ktorú musí adresovať nielen HTA proces, ale aj implementačná prax poisťovní a poskytovateľov.

EFPIA WAIT 2024 (IQVIA):

- Čas EMA → dostupnosť: 797 dní (SR) vs. 578 dní (EÚ priemer)
- Dostupnosť nových liekov (2020–2023): 27 % (SR) vs. 46 % (EÚ)
- V rámci EÚ patrí Slovensko medzi najpomalšie krajiny (horšie je už len Poľsko – 804 dní)

Eurostat 2024: Dôsledkom je aj to, že Slováci žijú v priemere o 3,1 roka kratšie ako obyvatelia EÚ (78,6 vs. 81,7 rokov; Eurostat 2024). Hoci tento rozdiel má viacero príčin, oneskorený prístup k inovatívnej liečbe – vrátane onkologických, kardiovaskulárnych a orphan terapií – je dokumentovaným prispievajúcim faktorom.

- Stredná dĺžka života: 78,6 roka (SR) vs. 81,7 roka (EÚ) → rozdiel 3,1 roka
- Healthy life years (muži): 56,8 roka – tretia najnižšia hodnota v EÚ

Poznámka: ŠÚKL/Štátny ústav pre kontrolu liečiv nezverejňuje agregované štatistiky porovnateľné s WAIT; preto pri časoch k dostupnosti odkazujeme na EFPIA/IQVIA.

5A. Špecifický problém malej krajiny s globálnym dosahom

Slovensko ako malá krajina čelí paradoxu: Rozhodovacie orgány pristupujú k hodnoteniu liekov s extrémnymi reštriktívnymi kritériami, ktoré neberú do úvahy reálnu veľkosť krajiny ani potenciál trhu.

Dôsledok pre slovenských pacientov:

Centrály farmaceutických spoločností pri takto nastavených podmienkach nebudú schvaľovať vstup na slovenský trh, pretože:

- Reštriktívne HTA hodnotenia vytvárajú precedens pre iné krajiny
- Nízke ceny dohodnuté na Slovensku sa cez external reference pricing (ERP) šíria do celého regiónu
- Dôverné zľavy vyjednané na Slovensku sa podľa pripravovanej legislatívy majú stať základom pre ďalšie znižovanie cien pri nových indikáciách

Paradox:

Slovensko svojou dlhodobou ultra-reštriktívnou politikou nielen poškodzuje vlastných pacientov, ale zároveň negatívne ovplyvňuje prístup k liečbe v iných krajinách EÚ aj mimo nej v parametroch ako je:

- Cenotvorba (cez ERP mechanizmy)
- Dôvernosť podmienok (pripravovaná legislatíva vyžaduje zverejnenie dôverných cien)
- Podmienky vstupu (tvrdé HTA kritériá vytvárajú precedens)

5B. Nová hrozba: Neprofesionálne HTA hodnotenia s globálnym dosahom

Po novom sú to aj neprofesionálne hodnotenia NIHO, ktoré sú medzinárodne dostupné a častokrát nemajú nič spoločné s moderným a hlavne profesionálnym prístupom k hodnoteniu technológií v EÚ či vo svete.

Kritická súvislosť s pripravovanou legislatívou:

Navrhovaná novelizácia zákona zavádza tzv. "zľavy na vstupe" – mechanizmus, kde sa na základe slovenských HTA hodnotení budú výrazne znižovať dôverné ceny už pri prvom zaradení lieku. To znamená:

1. Prvé zaradenie: Slovenské HTA určí "fair price" → výrobca musí poskytnúť vysokú zľavu
2. Nové indikácie: Táto zľavnená cena sa stane východiskom pre ďalšie znižovanie → kumulatívny efekt
3. Regionálny dopad: Nízka slovenská cena sa cez ERP premietne do okolitých krajín

Výsledok:

- Pre slovenských pacientov: Ešte nižšia motivácia výrobcov vstupovať na trh → pokles z 27% na potenciálne < 20% dostupnosti
- Pre región: Slovensko sa stáva "toxic market" pre inovátorské spoločnosti
- Pre systém: Zdanlivé krátkodobé úspory v liekovej politike sa premietnu do vyšších nákladov v nemocničnej starostlivosti (neskorá diagnostika, komplikácie, hospitalizácie)

Finančný paradox:

Zatiaľ čo výdavky na lieky klesajú ako podiel rozpočtu zdravotníctva (najefektívnejšie riadená položka podľa zverejnených dát), celkové náklady na zdravotníctvo rastú kvôli neefektívnosti v iných oblastiach a neskorému prístupu k prevencii a včasnej liečbe.

6. Odporúčania pre NIHO

Navrhujeme, aby NIHO dodržiavalo všeobecne platné a moderné postupy HTA pri hodnotení liekov, a aby ich realizoval erudovaný tím s preukazateľným vzdelaním, zručnosťami a skúsenosťami, doloženými konkrétnymi projektmi a publikáciami.

A) Metodika HTA

- Zaviest' MCDA ako povinnú vrstvu popri ICER (klinický prínos, závažnosť, unmet need, hlas pacienta, rozpočtový dopad)
- PSA povinná pri vysokoneistotných hodnoteniach (ATMP, orphan, onkológia)
- Povolit' "dual base-case": list price a net-of-rebate (konzistentne aj v BIA)

B) Proces a transparentnosť

- Lehoty & SLA: max. 90 dní + stop-the-clock, povinný ročný report priemerných dĺžok
- Kvalifikácia tímu: preukázateľné HTA zručnosti (vzdelanie, projekty, publikácie)
- Verejný "HTA Transparency Report": dĺžky, úspešnosť, BIA odchýlky ($\pm 10\%$), podiel outcome-MEA, variabilita §88 medzi ZP

C) Prepojenie na systém

- Jasná metodická väzba na §88
- RWE minimum dataset (diagnóza, línia, baseline, PROMS/PREMS, AEs, continue/stop; kvartálne reporty)
- Koordinácia s financovaním (viacročné rozpočty; spending review; value-for-money)

7. Výzva na transparentnosť a spoluprácu

Žiadame, aby NIHO začalo transparentne komunikovať svoje návrhy a závery s výrobcami a ďalšími relevantnými stakeholdermi. Spolupráca je nevyhnutná pre optimalizáciu podmienok dostupnosti liečby. Samotné predstavovanie všeobecných smerníc nezmení amatérsky a neprofesionálny spôsob riadenia liekovej politiky.

Participácia stakeholderov je nutná podmienka kvality. Krajiny ako Estónsko či Litva ukazujú, že otvorený proces urýchľuje zavádzanie inovácií bez ohrozenia rozpočtu.

8. Dopad na životy občanov a ekonomiku

Takýto prístup, bez strategického a holistického myslenia, negatívne ovplyvňuje životy pacientov a má vysoko negatívny dopad na ekonomický rast krajiny.

Bez strategického, dátovo riadeného prístupu sa zhorší kvalita života, porastú dlhodobé náklady a prehĺbi sa konvergenčná priepasť voči lídrom EÚ.

"Každý, kto je dnes zdravý, môže už zajtra potrebovať štandardnú liečbu, ktorá však na Slovensku nemusí byť dostupná a tým trpí nielen pacient, jeho najbližší, no nepriamo celá spoločnosť."

ZÁVER: Okno príležitosti 2025–2030

Nežiadame viac byrokracie – žiadame profesionálne procesy a rýchlejší, férový prístup k efektívnym terapiám. Lieková politika je investícia do zdravšieho starnutia, nie iba náklad.

Kľúčové posolstvá FSF:

1. Reforma 2022 netreba "sprísňovať", ale kvalitne implementovať
2. NIHO má posilniť metodiku, kapacity a transparentnosť, nie bariéry

3. Slovensko musí zrýchliť dostupnosť a zároveň strážiť rozpočet – cez MCDA, outcome-MEA, RWE a SLA
4. Cieľ: konvergovať k EÚ štandardu – pre pacienta aj pre udržateľné financie

KPI – merateľné ciele do roku 2029

Indikátor	Východzí stav	Cieľ 2029	Zdroj
Čas EMA → dostupnosť (dni)	797	≤ 530	EFPIA WAIT
Dostupnosť inovácií (%)	27 %	≥ 40 %	EFPIA WAIT
Podiel outcome-MEA	n/a	≥ 30 %	MZ/ZP report
Variabilita §88 medzi ZP	vysoká	≤ 20 %	MZ/ZP report
Odchýlka BIA vs. plán	n/a	≤ ±10 %	MZ/NIHO
Priemerná dĺžka HTA (dni)	n/a	≤ 180	NIHO
Healthy life years (muži)	56,8	≥ 60	Eurostat
HFSI	baseline 2025	+≥ 20 bodov do 2030	HFSI

Kontakt

Future Slovakia Forum – Expertná skupina pre zdravotníctvo – Healthy Future of Slovakia
www.future-slovakia.eu, forum@future-slovakia.eu

Zdroje

- EFPIA Patients W.A.I.T. Indicator 2024 (IQVIA)
- Eurostat – Life expectancy/Healthy life years (2024)
- Rámec reformy z dielne FSF
- Ďalšie verejne dostupné a relevantné zdroje